

53.
Q. B. V.

EXERCITATIONIS ACADEMICAE
De

DENARIO B:
PETRI
SVETHICE - PEDEXGÖHRE

PARTEM PRIOREM,

Cum consensu ampliss. Colleg. Philosoph. in
Regia, ad ALURAM Academia,

PRÆSIDE

V. Cl.

MAG. ALGOOTHO A.
SCARIN,

Hist. & Phil. Civil. PROFESS. Reg. & Ord.

Ad diem XXIII. Novembris,
MDCCXXXVII.

In auditor. majore publice examinandam sibi.

JOHANNES Er. HUSS, Junior
Jemtius.

ABOÆ, exc. JOH. KIEMPE, Reg. Acad. Typogr.

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO

Generoso atque Nob:issimo DOMINO,

DN. ANDREÆ von DRAKE.

Arcis urbisqve regni Svio Gothici principis PRO-
PRÆTORI dignissimo.

MÆCENATI MAGNO.

NE agre feras, MÆCENAS MAGÆ, quod tuam distri-
ctam undique curis humanitatem benevolentiamque o-
peræ & exercitio juvenili interpellare ausim. Favoris ac be-
nevolentie documenta alia super alia, quiibus paternam do-
num, & necessitudines ceteras meas, per multos retro

annos , cumulare voluisti , TIBIque mancipii nexu prope obligare , grati animi pietatem , cum munera aequalia reponere nequeam , isthanc mihi expresserunt . Tu verò VIR MAGNE , vultu benigno sincerae venerationis arrham hancce , quane cum voto pro TUA TUORUMque felicitate calidissimo , TIBI sacram & dicatam facio , benigne adspice ; ut non ipse modo , TUO sub presidio , in spem benignioris fortune ingredi possim , sed & primitie juveniles haec quoque aliis quocunque modo placere possint .

Generosi atque nobilissimi Nominiis TUI.

Nobilissimo strenuissimoque VIRO,

Dn. CAROLO TREFFENBERG,

Legionis pedestris Jemtlandorum centuriæ præfeto strenuissimo, ut avunculi loco carissimo, ita benefactori optimo, omni honore prosequendo.

Plurimum rever. atque clarissimo VIRO,

Dn. ERICO SEBRELIO,

Pastori in Sweg / Lilheredahl / Elfros & Øfverhogdal vigilantissimo, patrui loco, honore & pietate omni prosequendo.

Plurimum reverendo & clarissimo VIRO,

Dn. JOHANNI DRAKE,

Pastori in Berg / Råtan & Klöfssjö adcuratissimo, avunculo indulgentissimo.

Nobili strenuoque VIRO,

Dn. CAROLO HOFVERBERG,

Centuriæ Signifero dignissimo, affini carissimo.

Spectata integritatis fideique VIRO,

Dn ZACHARIÆ OL. CHYTRÆO,

Secretario solertissimo, perqve affinitatem mihi conjunctissimo, Fautori semper observando.

Amplissimo atque Spectatissimo VIRO,

Dn. ERICO TOUSCHER,

Officin. Ferrar. ad Leufstad, Strömsberg, Ulfors,
Wesland, Carlholm, Hillebola, Åkerby & Toboborg
&c. Directori maxime industrio, consangvineo exo-
ptatissimo, benefactori honoratissimo.

Plurimum rever. atque clarissimo VIRO,

Dn. OLAO FLODALIN,

Gregis, qvi in Dviken / Myskiö / & Hakås Christo
colligitur, pastori meritissimo, laudatissimoqve, a-
vunculi loco suscipiendo.

Plurimum rever. atque clarissimo VIRO,

Dn. MICHAELI GRAN,

Pastori in Hammerdahl & Ström laudatissimo, fau-
tori propensissimo.

Spectatissimo ac prudentissimo VIRO,

Dn. HENRICO HASSELHUN,

Machinarum terrearum ad Leufstad &c. Camera-
rio perindustrio, affini favissimo.

Plurimum rever. atque clarissimo VIRO,

Mag. HENNINGO TIDEMAN,

Rectori Sch. trivial. Fröslöen. meritissimo,
affini dilectissimo.

Plurimum reverendo ac clarissimo VIRO;
Mag. JOHANNI LAURENT. HUSS,
Prætorianæ peditum militiæ pastori extraordinario,
consangvineo exoptatissimo.

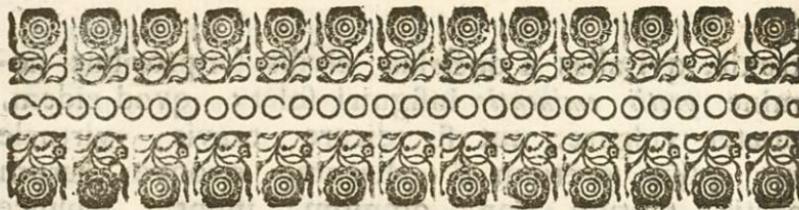
Plurimum reverendo & clarissimo VIRO,
Mag. JOHANNI ER. HUSS,
Con-Rectori schol. triv. Fröslöens, adcuratissimo,
affini carissimo.

Per quam reverendo atque doctissimo Domino,
ANDREÆ OLDBERG,
Offic. Ferrar. ad Calholm concionatori vigilantissimo,
consangvineo dilectissimo.

VOBIS, MÆCENATES & Benefactores honoratissimi, affi-
nesque carissimi, levidense hoc studiorum suorum speci-
men, in gratam multorum beneficiorum memoriam, spemque
ulterioris favoris certissimam, dat, dicat, consecrat.

Reber

Johan Er. Huss, junior.

I. N. F.

S. I.

ANequam ad argumentum ipsum, ejusque tractationem proprius devenero, limine in ipso nonnulla praemittere de etymologia vocis *denarii*, ab instituto non alienum visum fuit. Illud vero cum fieri non possit commode, nisi evoluta in antecessum origine *nummorum* & pecuniarvm, verbo saltē dicendum priscis mortali- bus penitus ignota fuisse ista *concisa verum omnium commercialium symbola*. Scilicet cum permutatio mer- cium jam olim sola prope usu veniret, eademqve sine contrahentium alterius damno haud facile fieri posset, propter rerum, qvæ perm̄utandæ essent, sumimam s̄æpenumerò inæqualitatem; hinc qvoqve factum fuit, procedente magis magisqve industria humana, ut sensim invaleceret usus certæ cujusdam rei, qvæ determinata rerum pretia contine- ret, adeoqve ad easdem comparandas proportio- nata esset. Inde suam sensim fidejussor ille num- mus in titulos & facies minutus divisus originem

A

traxit,

traxit, qvi alias à doctrinæ civilis scriptoribus nomine *pretii eminentis* insigniri solet; qvod eidem, præter vulgare, aut si dicere *mavis*, virtuale sui ipsius pretium, aliarum quoqve rerum pretia tantum non omnium insint. Hujuscē instituti auspicia cujusce ævi gentisqve prudentiæ debeantur, fere ignoratur, teste *Plinio*. Anteqvam pecunia, qvalis hodie valet, ære certo suo, signo atqve pondere distincta usu venire cœpit, *rudi metallo*, eodemqve appenso, pretium, de qvo conveniunt, persolutum fuit. Id qvod monetæ nomina apud Judæos, (*) Romanos, Anglos, Svecos & nescio qvas non gentes à ponderibus desumpta & usitata hodie quoqve docent. De signato ære verò, (a) *Herodotus* (b) memoriæ prodidit Lydios omnium primos nummum argenteum & aureum ad uendendum percussisse: quem honorem neqve alii naturalium & artificialium rerum scriptores iisdem derogant. certe non illi, qvi insuper auctoris nomen prodere se posse putant, quem *Ephorus* appellat *Pheidonem* in *Ægina*: *Strabo* autem in lib. 8. Geogr. mutatā unicā literulā vocat *Phædonem*. (c) De tempore vero, qvo moneta cudi primum cœpit, magis adhuc controvertere solent critici. Id rerum testimonia multa comprobant Lydios mox mul-

(a) *Hist. nat.* Lib. 33 cap. 3. p. m. 591.

(b) i. *Hist. volum.*

(c) *Polyd. Verg. Lib.* 2. cap. 20. p. 173.

(*) *Gen.* XXIII. 16.

§

multos artis & instituti sui æmulos invenisse , in-
primis vero *Romanos* , qui argenteum nummum sub
nomine *denarii* primum descripsisse traduntur , puta
qvinque annis ante primum punicum bellum , Q.
Fabio Maximus consule *Romano*. (d) Aliorum , præ-
sertim *Lutropii* dissensum excutere non vacat . *De-
narius* argenteus , cuius apud *Judæos* usitati mentio
fit apud euangelistam , utrum à *Romano* diversus
fuerit , jure addubitari potest . præsertim cum in
illa gente non mentio ulla monetæ hujus , ante-
qvam in fidem & clientelam Romanorum recepta
fuisse. Qvam hypothesis non uno argumento con-
firmare annititur *Wasserus* (e) *Conringius* aliique . No-
strum erit ad etymologiam voeis *denarii* propius ac-
celerare gradum . qvam in rem breviter dixisse suf-
ficiet : *denarium* fuisse nummum Romanum ; inde di-
ctum , qvod *denos eris* , hoc est decem asses antiqui-
tus , postea vero sedecim valeret . Valor itaque
idem est qui apud Gallos drachmæ , hoc est trium
solidorum cum semisse . Secundum vulgarem vero
Germaniæ & maximam partem regnorum Euro-
pæorum monetam fere respondet parti octavæ Ioa-
chimici seu imperialis , $\frac{1}{8}$ tifsdaler : cui marca sum-
ma i.e. hivit marcs / octo orarum , aut si mavis , census

A 2

nn.

(d) *Plin. His. natur. lib. 32. p. 591.* qui in genere Ser-
vio Tullio signati eris primordia adscribit . qvod cum pecu-
dis nota insignitum fuit , pecuniam inde quoque dici capisse
monet.

⁴ numisma hodie in hac nostra gente respondet. (f) Cum vero Romanis gentilibus solenne esset, vari-
rias gentes tributarias facere, imo ipsis tributa
qvoque vel ipissimo denario, vel alio nummo ar-
genteo, qui cum eodem indole, & quantitate con-
veniret, persolvenda imposuerint: hinc subsumen-
dum qvoque censum, quem rugivendula & æmula
prioris, seqvior Roma abs ecclesia christiana exige-
re cœpit & denarius beati Petri dici meruit, à Ro-
mano vetere non multum abhorruisse; potius cum
illo prisci ævi imperiique denario per omnia con-
venisse. tanto magis, quanto ex æmulatione ve-
teris imperii oecuminici, ex illis. qui hodie poti-
untur, pontifices & reges factorum nulli sint, qui
non omnes gentes, quæ documenta fidei christiane su-
sciperint, ad regalia D. Petri (*) & S. S. Romanæ
ecclesiæ pertinere, instanter urgeant.

¶ II.

QVanta vero opulentia sit ecclesiæ Romanæ ejus-
que sponsi pontificis, vix ac ne vix quidem e-
loqui

(f) de denariis ponderis atque numeralibus: de
DEI denariis, qui ex contratis publicis atque privatis,
en p's usus conferebantur: denique de calefactis denariis,
qui cum ignominia fronti olim inprimebantur ad instar flo-
ris l'ii (Fleur de Lis.) apud Gallos hodie, du Fresne con-
su'i meretur.

(*) Spege's bewis til Sw. Kyrke-hist. Boebm. 18.
yäsp. Eccl. IV. pag. 68.

loqui quisquam potest. Quantum ad imperii civili terminos , non exigua , certe opulenta terrarum spatia suo amplexu comprehendit. (a). Incredibile quantos inde redditus ærario suo olim ingesserit , quantos thesauros spoliario sacro eodem hodie quoque recondat. Hilce vero non contentus pontifex , varias insuper artes prodigalitatesque gazam suam locupletandi , excogitavit. Dabatur olim magis quam hodie in iniuritatibus hominum ubique magnum compensationis pretium. Abs delinqventibus enim pro mensura opum atque facultatum penitentie redimebantur profusissime , secundum taxam penitentiariam apostolicam , quam diabolicam Iec: tuis appellat , (b) factumque , ut ad discordiam avaritiam & quamcunque petulantiam exercendam mali tanto inflammarentur impensius , quanto licentiam , quæ in gentilium religione olim invaluerat , auro redimendi omne malum , eandem in christianis sacris recrudelcere optarent , neque viderent inviti. Occasione vero gratiarum ex superabundante cumulo meritorum Christi atque sanctorum , per indulentiis puta & earundem nundinationem promiscuam , quanta gazophylacio pontificis spirituali pridem facta fuit accessio? Potestatis ecclesiasticæ Symboli , Patelli puta ceterorumque beneficiorum redemptio minime

(a) Gundlings discours über der Europ. staten. II. p. 866.

(b) de nummo confessionali exercit: acad. p. 17.

nime *symbolica* qvanti constitit? *Dispensationes* usurpatæ potestatis illimitatæ, *absolutiones*, *liberationes* à *nexus* pætorum, votorum & juramentorum, *re-gñorum* & imperiorum *distributions*, qvanti venierunt? Ne de ceteris curiæ Romanæ acqvirendi modis magis sordidis & indignis qvid memorem, qvos *Caligula* jam olim instituerat & abs antecessoribus suis piis & prudentibus intermissos *Heliogabatus*, posteritatis suæ exemplo & æmulationi, iterum ad usum revocavit. Profecto videns S. *Brigitta*, Svethicarum divarum princeps femina, qvatum Christianos & præsertim gentem paupertinam suam exterarent summa religionis dedecora ista, *papam* Numinis præcepta decem in unum: *DA PECUNIA M* commutasse, & Corinthiaci in modum æris transfundisse permisuisseque, non sine ratione dixit. (a) Qvo cum estato veritatis & judicii plenissimo, *abbatum* ejusdem ævi consentit nonnemo qvoque, cum ad hanc qvæstionem: *papa cuius partis orationis* effet? responderet: *papam* esse participii partis, qui partim de clero, partim de leculari ordine captaret tantum non omnia, cum totius orbis doloris significatione, sine modis, sine temporibus (b). Qvibus verbis venerandum ordinis sui patrem arguere voluisse immanem pontificum avaritiam qvisque videt, per qvam tantas opes corraderent, qvantas

(a) Laurent. Banck de tyran: pap. Cap. I. p. 2, 16.

(b) Isogei Carla Segeestiold, p. 216.

9

vix imperantium ullus possideat; adeo ut defuncto pontifice Johanne XXII. in ærario illius numerata fuerit summa pecuniarum, excepta rerum pretiosissimarum suppellestile, octodecim centenorum milium florinorum aureorum, nostro calculo 250 Tunner guld (c). Qvam opulentiam denarium beatissimi Petri immane quantum provexisse, nulli dubitamus, cum per alia atque alia christianorum regna ab omnibus incolis ille quoque, pietatis exactiosisque rigore eodem, fuerit persolutus. Prout enim voluit pontifex defluere ex suo inexhaustibili gratiae thesauro infinitas misericordias in universum orbem, ita neque videri potest iniquum forte, ut orbis terrarum thesauri quoque in urbem refluenter; inveterato more, quo jam olim opes suas gentes tantum non omnes undeqvaque populo Romano obtulissent.

III.

QUAM verò accurasierum expositio, à nomine pendeat exactiori evolutione, è re esse jam videtur, ut paucis etiam quid denarius beati Petri sit? & quare ita dicatur enodemus. Est igitur tributum à pontifice Romano christianæ ecclesiæ socijs atque regnis aliis atque aliis impositum in signum sacri imperii, subjectionisque, singulis annis persolvendum à singulis glebæ isti addictis, qui præter arma & amictum necessarium, tres argenti marcas in ære haberent. *Constantini Magni ætate*

Cry-

Chrysargyrum, folidum tributi genus Romanis civibus impositum fuisse, idque meretricibus ex suo quæstu etiam (puta vulgatae pudicitiae) satis saepè tenui & exiguo extortum fuisse *Zosimus* refert. Romani pontifices, in patrimonio urbis successores principis illius, cum rerum potirentur ipsi, positam ante oculos proximorum temporum avaritiam non infelici æmulatione expressum ivere, cum non ex iis, qui suo *ritio* solum, sed & illis, qui honeste egeni essent, nummum argenteum & perinde pecuniam satis grandem sibi conflarent. Patet autem ex definitione allatâ non homines laicos solum, sed & illas personas, quæ ad peculium ecclesiæ speciali jure pertinerent, huic solvendo tributo obnoxios fuisse, puta: monasteria, religionis & publicorum sacrorum cujusvis generis administratos (*) quibus, licet immunes essent à jurisdictione & oneribus civitatis, hic denarius tamen vel in signum imperiatæ libertatis ab episcopali jurisdictione: vel in signum peculiaris protectionis sedis apostolicæ; vel ob nexum feudi religiosum, omni fine tergiversatione, statuto tempore, laicorum more & instituto eodem prorsus, expendendus erat.

Hunc

(*) A denario *s. Petri* solvendo neque rex neque archiepiscopus vel episcopus vel prior aut quelibet de regno sit immunis. Ipsa quidem ecclesia, qua basica *s. Petri* dicitur, sola quieta est. cfr. vita *Offa II.* Regis de ecclesiâ *s. Albani*.

Hunc censum , ab initio , spontaneo munere ob-
tulisse cunctos Christum professos reges & po-
pulos credibile est (a); postea verò qvam eviliuit
majestas civilis magis magisqve , & una cum am-
bitione , suam *DIS* ille *Romanus* supremo orbis loco
constabilivisset avaritiam , tanquam pietatis & de-
votionis , imo subjectionis qvoqve Romanis ponti-
ficibus debitæ , tessera efflagitari cœpit ; qvemadmo-
dum illud idem ex bullis aliis atqve aliis papali-
bus , præcipue vero regum de solvendo censu isto
edictis , gravissimà pœna sanctis munitisqve , videre
pronum est , pluribusqve ex sequentibus , v. DEO ,
patesceret . Huic verò in capita singulorum , ser-
vorum atqve liberorum imposito tributo , cur A-
postolorum primatis scilicet , S. PETRI nomen im-
positum fuerit , ratio est , non solum qvod ponti-
ficibus , qvi dignitatem auctoritatemqve apostoli
Petri jaētitabant , cesserit : verum in primis , ut sub
umbra *sanceti* nominis illius latentes hi , sacram fa-
mem suam magis securè & potenter exercere pos-
sent . Eorum enim , qvi sacra Romana profiteren-
tur , vel sola nominis S. Petri mentione injectâ , jux-
taqve potestatis , qvæ ipsi abs sanctissimo *SALVA-*
TORE collata esset , neminem invitum , sed suopte
nutu promtissimum fore ad persolvendum æris ,
qvidqvid interesset , nulli dubitabant . Quo verò ju-

B

res

(a) Confer *Ihesin* *sequentem septimam*.

ro, an verò injuriā à subdititiis populis atque regi-
onibus requisiuerint cēlum hunc , non obscure vi-
debunt, qui pontificii regni, itemque CHRISTI, quem
Petrus prædicavit, diverissimū finem & indolem,
oculo non obliquo limoqe introlpexerint. Qvam-
obrem ridiculi illi sunt habendi qvam maximē, qui
exinde, qvod pro Petro ceu capite familie, in usum tem-
pli Hierosolymitani didrachma CHRISTUS solverit, de-
narii, in usum ecclesiæ Romano Catholicæ, eodem
fine exigendi, exemplum & auctoritatem , Petro e-
jusqve successoribus collatam esse concludere volunt.
Misit Petrum unā cum ceteris discipulis SALVATOR in
medio luporum , non ut degluberent ipsi, sed palce-
rent gregem dominicum : ut spei egenæ conditio-
nis eorum subvenirent, non una cum victimarum,
terræ pingvidinem ipsi soli depalcerent. Quod ad
cetera cognomina , qvibus apud alios atque alios
scriptores passim insigniri solet denarii novum ge-
nus hocce , non præter rem adjici norariqe me-
retur, qvod eleemosyna S. Petri , census Petrinus & ro-
manus modo : à Messenio verò nummus Petrinus An-
glicè Romescot (b) Rompeny : Germanice Pederse
Gros

(b) Scott in vetera lingua Gothica , notione hodie neque
ē nota, actum innuit conferendi in medium pecuniam . fru-
mentum aliimre rem fungibilem qvancunq; inde Sam-
mansfott / skuta i. kulo usi atissimum loquendi genus esse
nemo ignorare potest. Olaus tributarius Sæbie rex ,
vugo Sittkunig / utram ex isto ab vero, alio vocabulo

Groschen (c) Gallice denier du seint Pere: Svetice Pes
ders Dre eller Romerska Skattpenningen appellari
siveverit.

§. V.

PRæter Petrinum nostrum, alium in ecclesia Christiana jam olim invaluisse denarium chronicæ nos docent ecclesiastica. Ille vero à ritu offerendi missal'is & oblatius (dukbvenning) veteris & hodiernæ ecclesiæ freqventi notione appellari solet. In primitiva ecclesia mos ille fidelium invaluerat, non pecunias sed munera offerre, ex quibus vinum & panem preparabant ad sacræ cœnæ usum: reliquæ vero distribuebantur ministris & ecclesiæ pauperibus. Progressu temporis & ecclesiæ Pontificiorum traditionibus corrupta, usus hic eo magis auctus est, quo majora missaticus cultus cœpit incrementa. Postquam enim Gregorii septimi decreto in synodo Romæ anno 1078. habita, ille articulus quoque sacris canonibus insertus fuit: oportere ad procuranda missarum solennia unumquemque Christianum ducere in memoriam sibi, quæ per Mosen dixisset DEUS: non vacuum aliquem in conspectu suo apparitum, factum illico tum quoque fuit, ut haec oblationes abundarent inque omnibus adterrentur missis, tam publicis quam privatis. Festorum solennia peragebantur nulla, quibus oblationes istiusmodi non usu venerunt. &c.

B 2

sognomen acceperit, deinceps dispiciendum venit.

(c) Vide Polydor. Virgil. de inventorib. rerum II. 3. p. 15.

in publico cœtu precafum fuit, ut susciperet DEUS
preces & munera fidelium, eademque mysteriis,
qvæ jam jam celebrarentur, apta redderet. In spe-
cie verò pro reqvie defunctorum, qvæ tamen nul-
lum ad purgatorium adhuc respectum habuere, pro
desponiatorum benedictione & in baptismis, imo in
absolutionibus quoqve, pro salute & utilitate totius
sanctæ ecclesiæ conferebantur. qvod Henrici Aucupis
Germanici imperatoris sub exemplo conjugis Mathil-
dis, Mabillonius, & de nostra primorum temporum
ecclesia quoqve prædicat Adamus, cum ad missam
quotidie oblationes factas fuisse à civibus: atqve adeo
confirmations, & dedicationes altarium & bene-
dictiones sacrorum ordinum omnia care Laicos rede-
misse testatur. Ex illis vero universi gregis dominici
iisdemque quotidianis oblationibus, præcipue vero
panis & vini, cum tanta sæpe munera congeri-
es evaderet, ut pene nescirent presbyteri, in quem
usum locarent, cessavere paulatim illæ, præsertim
postquam calix laicis subtractus est, & panes in u-
sum eucharistia exiles atqve minuti, ipsorum mi-
nisterio clericorum, adornari cooperunt. Ne vero
stole reditibus, hoc est, commodis & emolumenis
clericorum decederet quidquam (quidquid enim
oblationibus eucharisticis supererat, non usui ces-
sit) symbolica oblatio postmodum invaluit sponso-
ris & fidejussoris Nummi, qvi non tractari modo as-
servariqve magis commode potuit, verum à carie

qvo.

qvoque situqve certo certius conservari. Pro conjecturâ BONÆ cardinalis venditat Binghamus (a) qvid-
qid de origine & occasione hujus generis denarii
commemorent scriptorum alii atqve alii. Interim
cum de origine & ulu ejusdem suffragium suum
vir clarissimus ille ceteris adscribat, illius verba ad-
ferre neqve supervacaneum erit : Cum ecclesia nume-
ro augeretur, ait, sed sanctitate minueretur : ad eucharis-
tiam sensim factum fuit, ut ad exiguum quantitatem idem
panis redigere ur, ejusque conficiendi cura ad clericos &
sacerdotes pertineret, qui, qvum panis azymus facilius pa-
raretur, bunc fermentato substituerunt, & panis communis
qui frangi poterat, tenuem ob'atam, artificiose factam,
formatam in modum denarii, ut denarii illi representarentur,
pro quibus dominus noster traditus est. Unde postea
qoqre populus pro oblatione farine, denarios offerre ius-
sus est &c. hactenus ille. Appellatum fuisse illud
novum & ad pecuniam relatum oblationis genus :
denarium, Penning offer/ modo audivimus: qvale in-
sipidum & inodorum licet, missam facientibus fra-
grantissimum fuisse tamen, nulli dubitamus. Illius
denarii utrum in ecclesia hodie qvoq ulus aliquis su-
perstes sit, (*) impræsentiarum inquirere nostrum
non patitur institutum. Si adiaphora tantum non
omnia, qvæ, durante pape regimine, ulum vel or-
tum

(a) Origin. Eccl. VI, p. 269.

(*) De denariis pachalibus (Pässpennigar) vide A-
lexandr. III. P. P. in appendice ad concil. Lateranense II,
Parte II. cap. 9.

cum habuere, absolutē condemnare fas esset, cum pulviseulo hunc quoque papisticum ritum abs reformatoribus Lutheranis eliminatum fuisse nulli evitaremus. Verum cum per omnia adeo non abominabilis sit papismus, quam putant nonnulli, inde ecclesiis nostris quoque factum videmus, ut ex aliis atque aliis causis, sub aliis atque aliis nominibus, quemadmodum exemplis ostensum modo fuit, denarius modo, modo oblationes, modo denarius una cum oblationibus hic ipse, sine simoniæ justa suspicione aliquâ, etiamnum exsolvatur (b).

§. VI.

HAUCE verò nominatas oblationes cum denario Sancti Petri nil communionis aut commercii habuisse, in posterum videbimus, ita per te satis patet ex epistola ad Svenonem regem Danorum Alexандri papa II. Cum enim vellent inibi religionis Chri-

(b) Ritum apud nostrates, parentum memoria servatum adhuc quis ignorat, muneric loco offerendi super altare grandioris forme libamina triticea an vero silaginea (altarkas kor) obsoniorum genere instructa vario, cum purificatis solemnia sua celebrarent puerperæ. Viget adhuc ritus idem paullulum immutatus per totam Daniam, Norvegiā & provincias Svetiæ boreales, ubi in copulationibus sponsatorum, baptismis infantum, purificatione genetricum, precipue verò tribus solennioribus festis, denarii missales, alibi imperfecto, alibi vero perfecto jure offerri solent, Cobsfer Hildebr. de sacris publ. veteris eccl. p. m. 101.

Christianæ neophyti, ex illo genere oblationis quæ
que capere quandam ostentationis gloriam, ne de-
niorum utriusque generis mixtura, quocunque
modo fraudi fieret æratio camere apostolicæ, pu-
blico edicto intercessit pontifex penitus & omnino
in hunc modum: Alexander episcopus, ferrus servorum
Dei, dilecto filio SPINONI salutem & apostolicam bene-
dictionem. Prudenter tuam monemus, ut censum regni
tu*m*, quæm antecessores regni tui sanctæ apostolice ecclesiæ
persolvere soliti sunt, nolis & successoribus nostris tran-
mittere studeas: ita tamen, ut non sicut oblatio super al-
tare ponatur, sed tam nobis quam successoribus nostris
presentialiter efferatur (*).

VII.

Nitia census hujus ecclesiæ (puta PETRINI), ad
quod seculum referenda sint, apud scriptores cer-
ti nil adhuc investigare potui. Quæ vero fata ce-
terorum institutorum civilium, (a) & ecclesiastico-
rum

(*) Oernhielm Hist. eccles. III 14. 18. 19.

(a) Morem illum, sub quocunque titulo specioso eliciendi
primum, mox extorquendi collationes gratuitas (don
gratuit) in civitatibus olim & hodie usu tenire solere, quis
nescit? Nonne coronarium, chrysargyrum & cetera pa-
rum honesta tributorum genera ab imperatoribus etiā insa-
vecta, collationes spontaneæ ab initio fuere? Que per an-
tiquos annos Coloniae Allobrogum servet discordia ci-
vitatem inter & magistratum illius, an non originem de-
bet conventioni arbitrarie de solvendo ad definitum tempus

rum fuere, ut ab initio innoxia, tenuia & bona fide usu venire, & ab aliis atq; aliis gentib⁹ inferri cœperint; (id qvod de more mortuos honorandi & eorum visitandi sepulcra pluribus ostendit D. D. *Henricus Benzelius* (b) theologus Lundensis hodie celeberrimus) eadem de origine nummi Petrini quoque prædicare, nulli dubitamus. Diversam sortem non fuisse ejusdem, neque à certo temporis punto ejus repetiti posse originationem certissimi sumus. Oblationes, sacræ synaxeos usui, pauperumque reectorio; itemque ministrantium, pro labore sacro suo, sustentationi, mercedis loco, ab initio deputatas fuisse audivimus modo, sed omni procul imperio adhuc, exactiōnisve titulo. Quin, eodem ritu, *denarius Petri* quoque spontaneæ liberalitatis munusculum fuerit ab initio, nulli dubitamus. Sed procreavit ex se, non multo post, jura alia atq; alia, non suopte nutu, neque ex pacto, sed ex debito persolvenda, Exilem &

libe-

certo tributi genere, quale postquam invaluisset tempore non nullo, perpetuo jure demum, idque per vim, proceres & patricii aggressi sunt extorquere civibus suis. Pro contributionum inviso, certe minus grato nomine, que non lenocinantia vocabula: liberalitates, benevolentiae populi, amicabiles concessiones, Elisabetha regnante, in Anglia usum venere? confer, si placet, Sueton. Tit. cap V. ubi de avi illius ordinaria taxatione, itemque collationibus concessis & solitis differit.

(b) *dissert. de peregrin. relig. p. 3.*

liberum fuisse, eundemque rarerter præstitum pri-
mis temporibus, Oernbie/mius necq; dissentit. qui inter
munuscula refert à præstilibus per blanditias elicita
civibus: postmodum vero, firmato magis magiscq; o-
ris hisce, per opes episcoporū, regno Pontificis, auc-
tum supra modum ait, tanquam diuino jure debi-
tum, perque vim exortum quotannis; non cum atre-
cibus minis tantum, sed multo etiam civium aliquan-
do sangvine, (c) quod in seqventibus explicandum
venit (d)

S. VIII.

Inferim licet obscura adeo sint initia census hujus,
utpote non uno nixu, aut vi imperii adhibita ali-
qua, sed minutis auctibus irrepentis & invalescen-
tis: Id tamen annalium indubitata fide constat,
quod circa finem septimi seculi, aut saltē ingredi-
ente octavo ab obnoxiis regnis, etiam remotioribus
persolutus fuerit. *INAUS & OFFA*, illa ætate reges An-
glo-Saxonici, primi fuerunt, qui memoriam regni sui
onerolo pietatis genere, aut si cum juris consulto no-
stri ævi diligentissimo (e), dicere velimus, religionis

C

nimic-

(e) *Hist. Eccl. S. Goth. I.I. 8. 52.*

(d) *Fuisse gratuito primitus datum; postmodum ecclesiæ
patrimonii vicem obtinuisse, neq; censum ecclesiæ modo dictum,*
*verum adhibita censura ecclesiastica ad certam summam ab e-
piscopis colligendam redactum fuisse, testimonis alii atq; aliis
probantur in glossario Latinit. med. evi,*

(a) *Ludovic de iure clientel p. 152, nos.*

18
nimietate ista consecraverunt. Ex scriptoribus Pontificiis nemo est fere, qui non, intuitu tributi hujus ab Anglia regibus grataanter praestiti, evictum ire vult: Angliam imperio papae subiectam & tributariam fuisse (b) seu uti bulla Alexandri ad Wilhelmum regem sonat: sub Apostolorum Principis manu atq; tutela extitisse, quamobrem in rebus S. Petri, quae in Anglia colligerentur, perinde atq; suis invigilaret, si pius & propitium debitorem Petrum vicissim experiri vellet. Negant autem maiores suos obnoxios fuisse Papæ, Anglii scriptores; præterim recentiores, quos piget adeo superstitione delibutam olim fuisse gentem suam, ut abs sacrificulo peregré remoto, tanta acerbitate semet multari permiserint. Allegant in rem suam, historiam diplomaticam, bullas, ut puta Pontificū cum diris atque execrationibus refertas, quod zelantes superbiam Iathana patris sui, reges abjecerint pactum Dei, annuamque sedi Apostolicæ pensionem exhibere recusaverint, qualia terriculamenta tamen non aliis magis, quam primoribus gentis cœcam obedientiam de rectantibus repræsentata fuisse quisque noverit. Urgent scripta esse supposititia omnia fere, quæ a Pontificiis allegantur: (c) neq; ceu symbolum imperii, tributum fuisse, sed cleomosynæ nomine, & in sustentationem scholæ Anglicæ, tempore Jnæ, procul dubio ad incitas redactæ, spoliantibus Longobardis aliisque barbaris:

qvo

(b) Hickeſ. theſ. lingv. ſeptentr. Tom. I. p. 164.

(c) Laurent. Banck Gothus de tyrannide papæ, p. 403. seqq.

19

quo tempore fieri potuisse non negant, quo minus
seholarum quæstores in Angliam missi, æris plurimum
in gazophylacium Pontificis, in reditu quoqve intu-
lerint. Dissentit ab illa sententia du Fresne neqve in
glossario L. suo, eum pensitationis annuæ partem
unam, in usus Rom. Pontificis, alteram in usus fra-
trum S. Mariæ, quæ schola Anglorum esset, delata
agnoscit.

§. IX.

Est illa summa vis armorum, qvibus ad eludendam
pristinam subjectionem regis & gentis suæ insi-
stere solent Angli. Verum si temporum calculum ri-
te iniverimus, quam cothurno servientes suo ponti-
fices, anteqvam exererent ungues suos, palpus
qvoqve iis obtrudere aliquamdiu soliti fuerint, quo-
rum simplicitati imminerent, patescat facile, senten-
tiā ex his, qvalibet nostram fecerimus, neutram
implicare, sed cum veritate utramqve persistere posse.
Sicut enim non implicat panem unâ, altera manu la-
pidem ostentare, ita impedit neqve, quo minus uno
tempore qvis rem aliquam precibus & lenociniis e-
blandiatur, alio tempore vim intentet & ad obtinen-
dum qvod velit, fulminibus graffetur. Qvamdiu re-
gnū papæum magnitudinis suæ robur non attigis-
set adhuc, quale non alibi, nedum Angliæ invalue-
rat Ine regis tempore, sub larya humilitatis atqye
pietatis rem suam egere pontifices. Illo tempore,
imo subseqventi qvoqve, fieri potuisse non negamus,

qvin beneficis blando nomine modo, modo qvoqve
eleemosyne interdum census iste venerit. Ast, sc̄e à
 mutatā, postqvam humilis conditio illa ad Cæsares
 & reges migrasset, hiqve ferulæ fasces suos submissi-
 sent, subjectionem admodum non formolam i-
 stam cum Christianismo illorum temporum non ma-
 le convenire, qvis non videt? Quis ineptum & à mo-
 ribus seculi alienum putabit: *Henricum III.* regem se u-
 na cum filio, permittente papa in regno esse, professum fu-
 ille? Imo ne unius regis subjectione agnità, rem con-
 fectam putes. Verlatur in manjbus novum subje^ctione
 documentum *Johannis* regis, qvi seculo eodem
 prope floruit; cumqve irato pontifici aliter satisface-
 re non posset, qvam ut regnum suum ab eodem in
 feudum iterato acciperet, non *denarium* modo *S. Petri*
 ex singulis domibus solvendum, sed & privato nomi-
 ne, ex suis aulæ reditibus mille marcas sterlingorum
 annuatim solvendas in se recepit. qvam lumenam ta-
 men, *Pandulphum* pontificis legatum, ceu personæ,
 cui cederet, improportionatam pedibus conculcasse
Matthæus Parisiensis fide dignus auctor est. Qualis olim
 forma fuerit denarii hujus; qvæ de istiusmodi num-
 mo, sedente *Johanne* papa *VIII.* Cantuariæ percusso,
 conjectura fuerit *Johannes Vignolii* eruditissimi Viri,
 ex actis erudit. Lipsiens. anni 1710. p. 33. in rem
 suam, cui visum tuerit, colligere quisqve potest.
 Quāmodo, una cum regno pontificio titulus canonicae
 cœlationis hujus apud Anglos exoleverit, temporum
 sequu-

sequuti seriem filumqve , parte altera indicabimus.

§. X.

Quæ *Anglia*, eadem ceterorum quoque regnorum & regionum fons erat. Nec enim dubitandum, quin concessi primum, mox constituti juris sui memoriā eandē, idem signum alibi quoque papa invexerit. Admodum enim conveniens est, ut cujus rei conservanda est auctoritas atque duratio, annuam quoque recognitionem auctor habeat, quæ commodissime perficitur annuâ certæ alicujus materiæ præstatione, de qua conventum fuerit. *Hispania* regnum una cum *Portugallie* beato Petro censuale, eidemque in jus & proprietatem, imo servitium quoque traditum fuisse, *Gregorii* septimi, itemque *Innocentii* pontificis III. literæ apud *Baluzium* urgent. Quemadmodum ullo neque modo dubitandum videtur, quin ejusmodi pietatis obnoxiae nomine, *ob/eqr entissimi* filii *elegium* illud, alter eorum, in vicem hostimenti, imo > XX. denarios regni sui clypeo inserendi, potestatem accepit. In *Gallia* (*) unamquamque domum denarium unum solvisse b. Petro, ad recognoscendum eundem patrem & pastorem suum, more antiquo: confecisseque censum illum servitio sedis apostolicæ dicatum, mille & ducentas libras annuatim, *Gregorius* papa VII. idem, apud *Hardvinum* testatur, ut ut spuriā, certe dubiam fidem literarum illarum faciat *Fleury* in historiâ ecclesiastica. *Poloniā* censualem

fa.

(*) *du Fresne Glossar. Latinit. med. evi p. 148 vice denarii.*

factam fuisse ex pacto regis *Casimiri* cum Pontifice, *Goldaſſus* instat. (a) ne quid de eadem lampade *Petri-ne ædis* vectigali dicam, quamobrem *Lampenreich* à non nomine quoque appellata fuit. (b) A *Silesia* ducibus, in recognitionem subjectionis sanctissimæ paternitati debitæ, denarium S. Petri solutum fuisse, ipsumque CAROLUM IV, imperatorem ad concordandum cum P. P. *Benedicto* de denario S. Petri Avenionem processisse, ex *Cælaris* testimonio de seipso, probat du *Fresne* in glossario ante citato. De *Russie* regno, utrum illud quoque vectigale existiterit unquam, jure dubitamus. licet adducto literarum instrumento, fabulam, pro vera, istam adstructum ire præsumat *Steuchus*. Verum ipsum silentium arnalium Moschoviticorum. (c) ipsa religionis diversitas & perinde enatæ inter Græcam & occidentalem ecclesiam dissensiones, nullo terminandæ intervallo temporis interveniente, credere vix sinunt Moschorum magnum ducem externo sacrorum regi falces suos submississe, aut censum Petrinum aliquem civibus suis elicí extorquerique permisisse. Narrat quidem continuator *Reginonis* ad annum C. 905, quod *Helena* Russorum regina à rege *Ottone M.* (imperatore Germ.) episcopum & presbyteros genti suæ petierit, & postquam impetrasset, occidi, saltem expelli toleraverit
ā gen-

(a) *rerum Bohemicarum*; II. 12. p. 152.

(b) *Eudevig de jure clientel.*

(c) *Doct. Bergii de statu eccl. Moschov.* excusat *Theol.* p. 40.

â gentilibus suæ ditionis. Quod vero ad Pontificem supplicaverit. ejusqve ingluviei litaverit, testium non *de domo*, sed genuinæ antiquitatis erit decernere. Ceteras regiones vectigales, qvibus in nomine domini, & sub umbra *crucis*, pontifices opes suas emunxere, attingere proposita brevitas non permittit. Utrum vectigalis fuerit unqvam romanæ sedi vicina *Dania*, qvod negare velle videtur *Bæbmerus* (d) cum regem Daniæ detrectasse ait, more aliorum censualium principum, in numero subditorum Pontificis haberi: id parte altera, ubi de denarii hujus in *SVE-THIA*, fatis agendum venit, volente Deo, pluribus vi- suri sumus. Utrum census iste *simonie* quædam species: an vero omni sine suspicione religiosi cri- minis, exigi potuerit, occasione data eadem, insu- per etiam examinabimus.

Hanc telam ulterius perseQUI non tempus, neqve otium aliis curiis destinatum permit- tit. Anteqvam verò ab hac tabulâ ad alia ma- num transmoverimus, supplices ad DEUM pre- ces atqve voces tendimus, velit supremum NU- MEN illius *REGEM & PATRIÆ PATREM* clementissi- mum, cum *AUGUSTIA CONJUGE*, ad longos mortalita- tis terminos incolumem præstare. ut sub illius au- spicatissimâ & servandis gentibus devinclâ *MAJESTA- TE*, divinis legibus religiosum obseqvium constet, pa- triæ universæ *PAX* & incolumentas perennet: florent bonæ literæ & deniqve in *CREATORIS* gloriam & pu- blicam felicitatem instituta nostra vergant tan- tum non omnia.

(d) *De jure Eccles. protestant.* III. 3. 39. §. 22.

SCHEMA DISSERTATIONIS.

- §. I. Originem numismatum & etymologiam vocis denarii exponit.
- §. II. Opulentiam Romana ecclesia ejusque sponsi pontificis enarrat.
- §. III. Definitionem denarii S. Petri adducit.
- §. IV. Varias census hujus appellaciones: in primis quare Petri dicatur, excutit.
- §. V. Denarium missale & oblatitium describit.
- §. VI. Illum à Petrino denario differre docet.
- §. VII. Initia hujus censationis qualia fuerint, investigat.
- §. VIII. Quo tempore in ecclesia invaluerit, demonstrat.
- §. IX. Quae fuerint in anglia fata hujus censationis, indagat.
- §. X. Quae fata in ceteris regnis fuerint recenset.

Autori Erudito.

Veritatea cœptis facilis clementia cœli,
Grandia successu sint eademque precor!

In amicitie tesseram
dedit

And. Gilberg.

Til Herr RESPONDENTEN.

Nogot arbet/ riker lön
Nålga städse samman klifwa;
Fast ån möddan tycks wil klifwa
Nogot högre för vårt kön.
Arbet från vår första åhr
Snart sagt både natt som dagen;
Publique nytta är doch lagen/
Som os ständigt förestår.
Ty skal äntlig följa lön;
Fast man ej får PÄGWENS GRÅTEVAR /
När man ändemålet fattar/
Arbet lönen ingen lön.
At Bror hafwer i sin bok /
Flit och arbet intet svarat:
Dygd och lärdom sammanparat:
Skattat lust Ehrt ungdoms et.

Wit-

Wittnar Edert wackra werck /
Som I fram i liuset gifvit /
Nått om PEDERS BENNINGNS skrifvit ;
Men hwad lön se til och märct.
Om här Påfwen domar' blef /
Skull' för mōdan bli Ehr ånda /
Det som fördom HUSSEN hände /
När han emot Påfwen skref.
Helge Fadren och hans man /
Lånekte alla skull' då wätta /
At mot Sanctiteten sätta :
JOHAN HUSS doch skrifwer än.
Hwarsför Ehr hör heder ske:
Pallas lår ock sielf Ehr lona
För Ehr flit med Lager kröna /
Himlen sedan godt bete.

Er. S. Backman.

Skylig sagnad utrad /

Då

Herr JOHAN HUSS,

Uti Åbo Academie disputerade.

Mela ågodelar hafwa /

Som upkiöpas ifrån Java ,
Japan, andra orter fler /

Såsom Gull och ådla stenar /

Dem jag rikom eft förmnar /

Om det wore dubbelt mehr.

Skattar jag fast mycket ringa /

(Ty de plåga finnet twinga)

Mot en på Gudsfruchran bygd

Arbarhet samt andra feder /

Som en Karl til heder ledet ;

Jämte Lårdom wett och dygd.

Jag tilstår snart hiertat dantzar /

Då de rara Lagerfranzar

Uppå hußwud n satte bliij ;

Men det sagnas ånnu mera/

Om af wänner någondera /

Jag den hedren hända sijr.

Sij Herr HUSS har godt hopp lämnat

Då han detta prof tilämnat,

At

At han en gång fågna wil
Slachten och sin' ansörwanter /
Goda våänner och bekantter
Som med hugnad se här til.

Jag för min del wil tilbörla
Eder lycka / at I grönsta/
Må och taga til hvar dag /
At vår Pallas snart får kröna
Eder hiesja / med den gröna
Krantzen / efter sitt behag.

Önskar
Herr Respondentens

Vän och tienare
ANTON MARTIN.
Gevaliensis.

